

Portrészertő beszélgetés Fenyő Gáborral,

a MÁV Szimfonikusok igazgatójával

– *Hogyan lesz valaki aktív muzsikus létére zenekari igazgató? Hogyan fér össze eredeti tevékenysége az adminisztratív, a szervező munkával?*

– Hosszú folyamat eredményeként – ma már úgy látom –, törvényszerűen alakultak a dolgok.

Az én muzsikus pályám nem egészen szokványos, hiszen 16 éves koromban kezdtem el rendszeresen zenét tanulni. Nagyon szerettem volna azonban hivatásos muzsikus lenni és ezért olyan hangszereket választottam (oboát és ütőhangszereket), amelyekkel rövidebb idő alatt be lehet kerülni a pályára. Érettségi után mentem a konzervatóriumba, aztán tanárképzőbe. Már tanulmányaim közben játszottam zenekarban az akkori Postás Szimfonikus Zenekarban. Vagyis 1967. január 1. óta vagyok hivatásos zenekar tagja. Ez majdnem 30 év és ezt nagyon fontosnak tartom, mert ez alatt a hosszú idő alatt a zenekar mint testület, mint emberek közössége, mint kifejezési eszköz, mint egy speciális munkahely, egy speciális üzem véremmé vált, ha lehet ezt így mondani.

Én olyan ember vagyok, akikben eredendően van „fontoskodási” hajlam, közéleti affinitás: én mindig, mindenütt viseltem valamilyen közéleti funkciót. Megszoktam, hogy a muzsikusság mellett mindig foglalkozom a közösség dolgaival is. Készségem van – és ez nem minden muzsikusból van meg – a rendszerességre, az adminisztrációra, a szervezésre. Előrelátó szü-

leim jóvoltából meglehetősen jól megtanultam két idegen nyelvet is. Így esett, amikor már néhány éve a MÁV Zenekarnál voltam, helyettesíteni tudtam – zenekari munka mellett – a pár hónapig külföldre utazott zenekari titkárt. Ez 1989. elején volt – nagyon fontos év történelmi és egyéb szempontból. Amikor lezárult ez az időszak és éppen készültem visszaadni a zenekari titkári funkciót, nagyon váratlanul és nagyon hirtelen megüresedett a zenekari igazgatói állás. Hirtelen nem találtak senkit, akivel ezt betölthetnék és valakinek az az ötlete támadt, hogy ezt nekem kéne megpróbálni. Fél évig voltam a zenekar megbízott igazgatója.

Az együttes történetében először pályáztatták meg a zenekari igazgató posztját és így került oda Kovács Géza. Hat évig igazgatta a zenekart – jelentős hat év volt ez: a zenekar helyzete megszilárdult, művészi renoméja nagyot nőtt. Kovács Géza pedig olyan tekintélyre tett szert a szakmában, hogy úlja innen egyenesen az Állami Hangversenyzenekar igazgatói székébe vezetett. Ez alatt az idő alatt én voltam a jobbkeze, eltekintve attól a 10 hónaptól, ameddig a Fesztiválzenekar titkáraként dolgoztam. Onnan rengeteg hasznos tapasztalattal gazdagodva jöttem vissza, így amikor Kovács Gézát „elcsábította” az ÁHZ, megérett az idő arra, hogy elfoglaljam az igazgatói posztot.

– *Annyit változott Ön, vagy annyit változtak a körülmények hat év alatt?*

– Annak idején, 1989-ben sokan kértek arra, hogy maradjak ott igazgatónak, de semmiképpen nem akartam. Akkor még nem bírtam volna ki az életet aktív zenélés nélkül. Nagyon szeretek zenekarban játszani. A megbízatá-

som fél esztendőben megtartottam a zenekari állásomat és amellet dolgoztam mint ügyvezető igazgató, de láttam, hogy így hosszú távon nem megy. Akkor még elég fiatal is voltam és nagyon benne voltam a zenekari közösségben; nehezen tudtam elképzelni, hogy egyik napról a másikra főnöke legyek azoknak, akikkel együtt ülök, együtt muzsikálok.

– *Tehát egy „szokványos” muzsikuskattal ezt a feladatot nemigen lehet ellátni. De az sem mindig elég, ha valaki a „civil” menedzserek képességeivel rendelkezik. Optimális tehát a zenekari munkát, struktúrát belülről ismerő, a közéletiség felé nyitott muzsikusk?*

– Én személy szerint a közel 30 év alatt megéltem néhány igazgatót. Mindegyikükről őrzök határozott emlékeket és megfigyeléseket arról, mi az, ami tetszett bennük és mi az, ami nem. Természetesen ezeket a tapasztalatokat igyekszem most figyelembe venni. A zenekar működését igazán nagyon jól ismerem minden oldaláról és vannak elképzelésem, hogyan kell valóban jól működni egy zenekarnak.

– *Időközben nem változott nagyon meg a zenekari igazgatók feladata? 1967-ben azért más feladatokkal kellett megküzdeni, mint 1989-ben vagy 1996-ban.*

– De igen. És ez nem is könnyű. A zenekari munka rendjét irányítani, valamit megszervezni, a munkakörülményekről és a muzsikuskok lelkiállgáról gondoskodni – honorálni a jót, számon kérni a rosszat – áll hozzám közel. Az üzleti része nagyon sokszor nehezemre esik és néha elveszítettnek érzem magam a gazdasági problémák között. De az, hogy 100 ember – 90 muzsikusk és 10 főnyi kiszolgáló sze-

mélyzet – sorsát a kezembe vettem, erőt ad ahhoz, hogy ne hátráljak meg ezek elől a problémák elől sem.

– *És mi van, mi lesz az aktív muzsikálással? Már nem hiányzik?*

– Én komolyan veszem, hogy ennek a munkakörnek nem „kapitány”, hanem „igazgató” a neve, akinek a dolgok elrendezése, irányítása a feladata nem pedig a parancsolgatás. Szívesen beülök időnként a zenekarba nemcsak azért, mert rettenetesen hiányzik a zenekari játék, hanem mert fontosnak tartom, hogy érezzék: közülük való vagyok.

– *Milyen most a MÁV zenekar programja? Hogyan sikerült kialakítani helyét a terembérelti díjak okozta nehézségek után?*

– A Vigadó áraival nem tudunk lépést tartani. Az ottani béreltsorozatainkat 13 év után áthoztuk a Zeneakadémiára. A „hőskorban” egyetlen bérelte volt a MÁV Szimfonikusoknak, amely az egész évadot átívelte és menetrendszerű pontossággal minden hónap első és harmadik péntekjére várta a közönséget. Az idősebbek még mindig visszasírják, de ez évi 32 koncertet jelentett és nem győztük. Aztán lett egy zeneakadémiai és egy Vigadó béreltünk, most van egy Lukács Miklós és egy Erdélyi Miklós béreltünk, mindkettő a Zeneakadémián. Az elnevezés arra utal, hogy a béreltek egyforma értékűek, azonos rangúak – olyan nagy karmesterekről neveztük el őket, akik a MÁV zenekar életében nagy szerepet játszottak.

– *Nemcsak a MÁV zenekarában, de az Operában is – és a MÁV zenekarnak is sok köze volt az operairodalomhoz.*

– Magyarországon minden jelentős zenekari karmester vezényelt operákat is. A MÁV zenekar valóban szorosabban kapcsolódik az operairodalomhoz egy átlagos szimfonikus zenekarnál, hiszen maga a történet is úgy kezdődött a háború után, hogy részese volt a Gördülő Operának. Azaz az Állami Operaház énekeseivel, kórusával, diszleteivel, jelmezeivel vasúton járta az országot és a legkülönbözőbb településeken (Budapesttől nagyon messze is) operaelőadásokat tartott. Ezzel óriási kultúrmissziót teljesített. Aki ennek

részese volt, mind a mai napig szívesen emlékszik rá, legyen az illető egykori résztvevő, vagy egykori hallgató. Aztán hosszú éveken át a MÁV zenekar játszott a Margitszigeti operaelőadásokon. Ide komoly, nemzetközi sztárok jártak, nagyszerű karmesterek vezényeltek és évről évre mi játszottunk.

– *Most tehát ez a két bérelt van. Kelendőek-e?*

– A helyek 70%-a béreltben elkel, a maradékot napi értékesítésben adjuk el. Nincs minden alkalommal dugig telt ház, de nagyon tisztességes a koncertek látogatottsága. Gyakran tisztességesebb, mint rangosabbnak tartott, híres zenekaroké. A Bérlőink között vannak olyanok, akik 50 éve hűséges vásárlóink. Egyébként „MÁV Szimfonikusok” névvel éppen 1947. szeptemberében hirdetett meg először béreltet a zenekar a Zeneakadémián, az idei tehát az 50. évadunk.

– *Ez azért kötelez. Nem lehet a csillagos egekig emelni az árakat, hiszen ezek az emberek már nem fiatalok.*

– Ez is érdekes gazdasági feladat. Igyekszünk az átlagos hangversenyjegy-árakhoz képest is alacsonyan tartani az árakat – nem a béreltek árából működtetjük a zenekart, ez nyilvánvaló. De ha túlságosan lent tartjuk az árakat, azzal saját magunkat becstüljük alá. A béreltek árának kialakítása minden évben visszatérő egyensúly-játék.

Másfelől a hűséges bérlők iránt érzett örömlököt beárnyékolja az a tény, hogy évről évre idősödik a közönség. Van utánpótlás, jönnek fiatalok, de nem olyan mértékben, mint ahogy azt mi szeretnénk. Ezen próbálunk segíteni. Tavaly elkezdtünk egy olyan akciót, hogy megkerestünk budapesti iskolákat és a diákoknak mindenféle kedvezményt kínáltunk – nem volt túl sikeres, de folytatjuk. Három éve elkezdtünk egy önálló ifjúsági hangverseny-sorozatot, a Magyar Honvédség Művelődési Házában. Nem titkoltan a kakaó- és kávékoncertek is mintául szolgáltak. Itt a zenei élvezeteket bizonyos fogyasztható termékekkel izesítik. Mi gyümölcslevet adunk a gyerekeknek. Egyedül mi tesszük azonban lehetővé, hogy a koncert elején, a színpadon a

gyerekek hozzányúlhassanak a hangszerekhez és kipróbálhassák azokat. miközben a muzsikusokkal beszélgetnek. Minden hangverseny végén a közönséggel megszavaztatjuk, hogy melyik darab tetszett a legjobban és azt eljuttassuk újra. Így a választás felelőssége nagyobb figyelemre készíti a hallgatókat és az ismételt meghallgatott zenemű feltehetően jobban az emlékezetükbe vésődik. Ezek a gyerekek is már visszatérő vendégeink és talán bizhatunk abban, hogy a felnőtt béreltek iránt is érdeklődnek majd.

– *Megélni persze ebből sem lehet. De miből élnek?*

– Igazából a MÁV-ból. A MÁV-nak mi nagyon sokat köszönhetünk: nem lenne kötelessége, hogy fenntartsion egy profi zenekart. Mégis ezt teszi már több, mint 50 éve. A zenekar létrehozásának ötlete a MÁV akkori elnökétől származott, aki összefogott az alapító karnaggal, Szőke Tiborral. Időközben voltak válságos időszakok, kevésbé kultúralt vezetők és mégis megvan a zenekar. A kapcsolat átrendeződött; most már nem vagyunk közvetlenül a MÁV vezérigazgatóságának alárendelve, hanem alapítványi formában működünk. Az alapító a MÁV Rt és a MÁV gondoskodik arról a pénzről, ami a működéshez kell. Eredetileg az volt az elképzelés, hogy a MÁV három évig gondoskodik a fenntartásunkról és három év után – támogatók, mecénások segítségével – a zenekar önfenntartó lesz. Ezt mi akkor teljesen őszintén így gondoltuk. Bevallom, hogy nagyot kellett ebben a dologban csalódnunk. Ez a dolog Magyarországon még nem működik. Igaz, hogy sok pénz és tőke van az országban, de akiknek mindez a kezükben van, nem fordítják kulturális intézmény(ek) fenntartására, támogatására. A nagymenő vállalkozók, akikkel én beszéltem, megértették elképzeléseinket és aztán megkérdezték: Mennyit kapok vissza az odaadott pénzből? Vagy: Én bármilyen célra akkor adok 10 forintot, ha abból 11-t kapok vissza. Ez az a dolog, amit tőlünk nyugatabbra azért már tudnak. Vannak olyan befektetések, amelyek haszna nem mutatható ki azonnal. A kulturális értékek létrehozása nem alamizsna, hanem lassabban megtérülő befektetés.

Ezért valóban nagyon hálásak vagyunk a MÁV-nak. 90 muzsikusként nyérhez, a közönség ismétlődő, magas színvonalú, szép és megfizethető produkcióhoz jut – ez nem kevés.

Egyéni szponzorokkal nem nagyon dicsekedhetek. Van néhány támogatónk, akikkel szintén a MÁV révén kerültünk kapcsolatba. Mindent megteszünk a saját bevételekért, beleértve a külföldi utakba. De senki ne higgye, hogy ilyenkor degeszre keresik magukat a zenekari tagok, hiszen egy turné nagyon sokba kerül a rendezőknek. Fizetik az utazást, szállást, hangszerszállítást, a megélhetést szolgáló napi-díjat – ez nagyon sok pénz. Hogy utazni lehet, az annak köszönhető, hogy a nyugati zenekarok még ennél is drágábbak.

– *És mi van az olcsóbbakkal?*

– Az ukránok, bolgárok és más keleti zenekarok valóban olcsóbbak nálunk. Mi egyetlen dolgot tehetünk, hogy piacon maradhassunk: olyasmit nyújtunk, amivel túlteszünk rajtuk. Minőség, korrektség, a kapcsolattartás színvonala. Idegen nyelvek ismerete, pontos válaszok, az elvárásoknak való megfelelés (anélkül, hogy viselkedésünk szolgálva válna). Ezek említést érdemlő erények, ha megnézzük az átlagos magyar hivatalok ügyintézésének módját, az ügyintézők munkastílusát. Igyekszünk ott maradni a piacon, ahol voltunk.

A külföldi utakból minimális intézményi bevétele van a zenekarnak, mert a koncertekért nem túl sokat kapunk. Mégis óriási az utak jelentősége, hiszen a közösséget nagyon összekovácsolja egy közös utazás és feltétlenül jó az, ha az ember világot lát. Nem misztifikálja annyira a nyugati életet – látja, hogy mi a jó, mi a nem jó. Én magam tudom, hogy kollegáimmal mennyivel könnyebben éltük át a rendszerváltást, hiszen láttunk már közelebbről piaccgazdaságot, polgári demokráciát.

– *Mi a helyzet a zenekar hangszerállományával? Miből vásárolnak, miből tartják karban és miből kötik biztosítást?*

– Gondok vannak. De nemcsak a hangszerekről, hanem a kottákról is

beszélni kell. Van – hála Istennek – egy meglehetősen komoly kotta-alaptőkénk, amit az ötven év első időszakában halmozott fel a zenekar, amikor az árak még nem szaladtak el ennyire és a szocialista országokból nagyon olcsón lehetett beszerezni a kottákat. Ez nagy kincs, nagy becsben tartjuk és nagyon vigyázunk rá. Ez a gazdag kottatár rendkívüli módon megkönnyíti számunkra az életet, hiszen a műsorainkhoz nem kell kölcsönvenni a kottákat.

Ami hangszereket illeti: a nagy hangszerek megvannak. Nagybőgők, ütőhangszerek, két nem túl jó minőségű szovjet hárfá, amit azonban a halatlanul precíz hárfás kolleganő nagy gonddal tart rendben és ezek is használhatók. Gond van a vonóhangszerekkel, ezek többségükben a muzsikuskok tulajdonában vannak, akik főiskolás éveik után – nagyrészt szülői segítséggel – vásárolták nem túl drága hangszereiket és ezek bizony nem a legjobb minőségűek. Ez hallatszik a zenekar hangzásán.

A fúvósoknál (különösen a rézfúvósoknál) és az ütőhangszereknél az a helyzet, hogy a hangszerek öregedése egyre több javítást, vásárlást tesz szükségessé. Erre bizony sokkal kevesebb pénzünk van, mint kellene. Az erre a célra összevarázsolt keveset a legégetőbb szükségések kielégítésére fordítjuk. Közben persze a vonósoknak húr kell és vonószőr (évente két húrgarnitúra és két szőrözés) – egy csellóra 20.000.-Ft körül van egy húrgarnitúra.

– *Álom tehát a vezető szimfonikus zenekaroknál már a természetes igény, hogy egy-egy fúvósszólám azonos márkájú hangszerekből álljon?*

– Többnyire igen, bár az idén a kürtszólámnál ezt – ha minden igaz – megvalósíthatjuk.

– *Mi a helyzet a státuszokkal?*

– Ez a megfogalmazás, hogy státusz egy régi fogalom. Ez nálunk így nem érvényes. Mióta ebben az alapítványi formában működünk, tudjuk, hogy a rendelkezésünkre álló pénz mennyi részét fordíthatjuk bérre és mi magunk határozzuk meg azt, hogy a zenekarnak hány tagja legyen –

figyelembevételével a zenei feladatokat és a lehetőségeket. Ebből a szempontból (is) nagyon sokat tanultunk a Budapesti Fesztiválzenekartól, ahol nem egyszer játszának olyan művet, ahol százan ülnek a színpadon, de a zenekarnál státuszban talán hatvan muzsikusk van. Ez így gazdaságos. Tagság és pontosan körülhatárolt körből hívott, az adott feladatra „szabott” kiségitőgárda. Sokkal jobban kihasználható így a munkaidő és gazdaságilag is kifizetődőbb.

Nekünk senki nem írja elő a státuszokat, mi magunk határozzuk meg – egy valóban demokratikusan működő vezetőség dönt. Én minden kérdést egyeztetek Gál Tamás karmesterrel és az évenként választott Zenekari Tanáccsal. A Tanács tagjai valóban a zenekari tagság egyetértésével alakul.

– *Ez a demokrácia művészeti kérdésekben is érvényes?*

– Igen. Művek, vendégkarmesterek, turnék esetében is. Vannak egyértelmű helyzetek. Olyan partnerek jelentkezése, akiket évek óta ismerünk, az együttműködés zavartalan, tudjuk, hogy milyen munkára kéri a zenekart. Ha tőle felkérés érkezik és tudjuk, hogy nem változtat a korábbi feltételeken, akkor ezt minden további nélkül el lehet fogadni. Ha ennél jobb van, akkor ezt is el lehet fogadni. Ha a felkérés nem egyértelmű – ha például anyagilag nem jó, de művészi szempontból igen, vagy fordítva: művészileg esetleg rangon aluli, de anyagilag kedvező az ajánlat –, akkor megvitatjuk a dolgot. Ezzel a testülettel közösen határoztuk meg, hogy mennyi legyen a zenekar ideális létszáma. Abból indultunk ki, hogy annyi állandó tagunk legyen, amennyiből a szokásos legnagyobb koncertlétszámot – egy Brahms, egy Csajkovszkij, egy Mahler szimfóniát – ki tudunk állítani. Ez 90 fő. Az alapítványi forma kialakításakor már volt egy drasztikus létszámcsökkentés, és akkor úgy döntöttünk, hogy fenntartunk néhány félstátuszt. Inkább keressenek néhányan kevesebbet, semmint hogy állás nélkül maradjanak, hiszen jó muzsikuskokról, családos emberekről volt szó. A ritkábban használatos hangszerek művelői is félstátuszban vannak. Arra törekszünk, hogy a Munka Törvénykönyvében

előírt szolgálatszámot mindenki valóban dolgozza le – túlterhelés nélkül. Csak az igazán szükséges mértékben hívunk kiegészítőket.

Elvárjuk, hogy muzsikusaink számára a MÁV zenekar legyen az első, de lehet másik munkát vállalni. Igyeksziünk méltányosak és toleránsak lenni.

– Vannak-e újabb hangfelvételei a zenekarnak?

– A jubileumi lemez óta kiadtunk egy újabb CD-t, amelyen Beliczay Gyula művei hallhatók. A múlt század utolsó évtizedeinek elismert szerzője volt Beliczay Gyula, aki „civilben” vasúti

mérnök volt. Akkoriban nem volt ritkaság, hogy muzsikuskok más hivatást is megtanultak. Jó szakember hírében állt, bár ő elsősorban muzsikusknak tekintette magát. Tanított a Zeneakadémián, komponált. A CD-nek nagyon jó visszhangja volt. Vannak terveink a jövőre nézve is.

– Tud-e vigasztaló szavakat mondani azoknak a zenekaroknak, amelyek most néznek a váltás elé és közalkalmazotti státuszból egy részvénytársaság alkalmazottjává válnak?

– Igen, ha van egy olyan intézmény, amely igazán és teljes felelősséggel melléjük áll. A kérdésben érintett

együttesek – mind a Rádiózenekar, mind az Állami Hangversenyzenekar – olyan névvel rendelkeznek, ami rangos támogatókat érdekelhet és már érdekel is. Nagyon csodálkozom és nagyon elszomorít viszont, hogy mindez mennyire nem működik a magyarországi hivatásos szimfonikus zenekari hagyományokat megteremtő, egy szelet történelmet képviselő Filharmóniai Társaság Zenekarának esetében.

Személy szerint én optimista vagyok, ameddig ezek, vagy ilyen felfogású vezetők ülnek a MÁV Rt. igazgatói székében.

Tóth Anna

FELHÍVÁS

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola a milicentenárium évének keretében ezúton hirdeti meg a NAGYTEREMBEN lévő székei névhasználati jogának eladását.

A vételár: 50 eFt/szék

A vevő neve, a szék támlájának felső részén elhelyezett bronz(réz)táblán lesz feltüntetve 1997. január 1-jétől számított 25 éven keresztül.

A vevőt semmilyen már jogosultság – pl.: szék elvitele, annak kizárólagos vagy időnkénti használata, stb. – NEM ILLETI meg!

A vevők részére egy alkalommal a ZENEAKADÉMIA – 1997. november 14-én

emlékhangversenyt

szervez, fogadással egybekötve.

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1077 Budapest,
Almássy u. 4-6.
(Almássy tér és a
Dohány utca között)

Tel./fax:

141-7061

Nyitva:

hétfő-péntek

9.30 -tól 18.00-óráig

**Új és használt hangszerek vétele, eladása,
igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.**

Vonós, pengetős hangszerek készítése, javítása.

**Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.**